

طرح قانون مجازات اخلاک‌گران در نظام اقتصادی کشور

عنوان گزارش: طرح قانون مجازات اخلاطگران در نظام اقتصادی کشور

انتشار: امور کمیسیون های تخصصی اتاق ایران

شماره گزارش: ۱۹۰۱۱۲

بهار ۱۴۰۱

فهرست

- ۳..... کمیسیون بازرگانی داخلی
- ۴..... کمیسیون توسعه پایدار، محیط زیست و آب
- ۵..... کمیسیون حقوقی و حمایت قضائی و مقرراتی
- ۶..... کمیسیون حمل و نقل و لجستیک

کمیسیون بازرگانی داخلی

مهمترین موارد قابل توجه در خصوص قانون مبارزه با جرائم اقتصادی به شرح ذیل می‌باشد:

- از زمان تصویب این قانون که در سال ۱۳۶۹ بوده است، نه تنها اقتصاد ایران تحت تاثیر از شرایط کسب و کارها و فعالیت‌های تجاری جهانی بوده بلکه به دلیل شرایط تحریمی خاص خود با شیوه‌های جدیدی از تخلف و جرائم اقتصادی مواجه بوده است که این امر خود بر ضرورت بازبینی و اصلاح یا اضافه نمودن برخی مواد بویژه در حوزه تعاریف جرم و تعیین میزان جرائم نقش بسزایی دارد.

- بررسی‌ها نشان می‌دهد که قانون فعلی بیشتر بر مبارزه با جرم اقتصادی تأکید دارد در حالی که یکی از ابعاد مبارزه با هر جرمی، از جمله جرائم اقتصادی، برخورداری از پتانسیل جلوگیری از جرم می‌باشد که این مهم در قانون مورد اشاره جایگاه بسیار ضعیفی دارد.

- عدم شفافیت قوانین و تفسیری بودن شقوق آن و فرار از مجازات به لحاظ تفسیر چندوجهی آن

- بکارگیری عبارت "امثال آن" در بندهای مختلف ماده (۱) با عنایت به میزان جریمه‌های مشخص شده در قانون می‌تواند زمینه بی‌عدالتی در تناسب بین جرم و جریمه را ایجاد نماید. (چه میزان جریمه بیش و یا کمتر از جرم باشد؟)

- در بند (ب) از ماده (۱) تشخیص و تعیین برخی از عبارتها نظیر "گرانفروشی کلان"، نیازمند ارائه مبنایی برای مقایسه می‌باشد. بویژه در خصوص عبارت "کلان" باید حداقل بر حسب فعالیت یک دامنه مشخص ارائه گردد.

- در بند (ب) از ماده (۱)، عنوان گردیده که پیش‌خرید به قصد احتکار، جرم و به مثابه اخلال در نظام اقتصادی است. در هنگام پیش‌خرید قانون‌گذار چگونه می‌تواند تشخیص دهد که عامل پیش‌خرید به چه منظوری این کار را انجام داده است؟ مثلاً آیا قصد وی و یا عاملین تکمیل زنجیره ارزش آن محصول و یا هر نیت دیگری بوده است یا خیر؟ ضمن آنکه با عنایت به سهم دولت در تنظیم بازار محصولات کشاورزی و پایه ارزاق عمومی و با توجه به قانون خرید تضمینی و یا قیمت تضمینی بیشترین حجم خرید کلان بطور معمول توسط نهادهای دولتی و به موجب قانون مربوطه انجام می‌گیرد.

- در ماده (۲) قانون و در بیان جرایم تعیین شده اعلام گردیده: «دادگاه می‌تواند علاوه بر جریمه مالی و حبس، مرتکب را به ۲۰ تا ۷۴ ضربه شلاق در انتظار عمومی محکوم نماید.» عبارت "دادگاه می‌تواند" ماهیتی انتخابی داشته و مبنایی برای رفتارهای سلیقه‌ای و حتی فضایی را برای ایجاد رانت و فساد در دستگاه قضا ایجاد می‌نماید. ضمن آنکه در ارتباط با دامنه تعیین شده ۲۰ تا ۷۴ ضربه شلاق باید جرم نیز بصورت دامنه‌ای مشخص گردد. به عبارت دیگر مشخص گردد چه جرمی و با چه کیفیتی ۲۰ و به ترتیب تا ۷۴ ضربه شلاق را شامل خواهد شد.

-در تبصره (۱) ماده (۲) اشاره دارد که در مواردی که اخلال موضوع هر یک از موارد مذکور در بندهای شش گانه ماده (۱) حسب مورد عمده یا کلان و یا فراوان نباشد مرتکب به دو تا پنج سال حبس و ضبط کلیه اموالی که از طریق تخلف قانونی به دست آمده باشد به عنوان جزای نقدی محکوم می گردد. این در حالی است که هیچ تعریفی از سطح عمده، کلان و فراوان نه در ماده (۱) و نه در هیچ جای دیگری در قانون آورده نشده است.

-موضوع اختصاص جرم به شروع جرم در ماده (۲) و موضوع قصد به جرم، از لحاظ حقوقی پیچیدگی های زیادی دارد و اگر قانون گذار این بند را به عنوان ماهیت پیشگیرانه قانون از جرم های اقتصادی بکار گرفته است، باید معیارهای مشخص تری را برای تشخیص قصد و نیت ارائه نماید؛ در غیر این صورت مجریان قانون با چالش هایی در اجرا مواجه خواهند بود و موانعی را برای فعالیت های اقتصادی مفید ایجاد می نماید.

پیشنهادات

-جهت جلوگیری از ارتکاب جرایم مفساد اقتصادی، وجود ساز و کار نظارتی بر تمام فعالیت های اقتصادی که مستلزم مبالغ زیادی وجه نقد دلار بوده در هر ارگان دولتی متناسب با فعالیت های آن پیش بینی گردد.

-انجام هرگونه فعالیت اقتصادی به صورت انفرادی که مستلزم امضاء و تایید فرد دیگری به عنوان ناظر نباشد ممنوع یا محدود گردد.
-نظارت مستمر بر میزان دارایی و اموال مدیران ارشد که در راس معاملات کلان اقتصادی هستند به صورت فصلی اعمال گردد.

-هرگونه نقل و انتقال اموال افرادی که معاملات کلان اقتصادی انجام می دهند، خصوصاً انتقال وجه به سایر کشورها، محدود یا با نظارت سازمان های مسئول انجام گیرد.

-باید در قوانین بازنگری گردد و راه های فرار از مجازات و حفره ها و خلاءهای قانونی را پر کرد.

کمیسیون توسعه پایدار، محیط زیست و آب

-در ماده (۳) پس از قانون برگزاری مناقصات مصوب ۱۳۸۳/۱۱/۳ متن زیر اضافه گردد:

" و ماده (۴۲) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت دولت (الحاق ۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴ "

-با توجه به اینکه آثار و پیامدهای این طرح طیف گسترده ای از فعالان و کسب و کارهای اقتصادی و تولیدی بخش خصوصی را شامل می شود، لازم است تا از دیدگاه ها و نظرات آنان مانند کمیسیون ها و انجمن های غیر دولتی مانند " کمیسیون حمایت قضایی و مبارزه با فساد اتاق بازرگانی تهران " بویژه در تدوین آیین نامه های ذیربط استفاده شود. لذا پیشنهاد می شود تا ماده (۱۶) به شرح زیر اصلاح گردد:

ماده ۱۶- آیین نامه اجرایی این قانون در خصوص مواردی از قبیل نحوه به کارگیری مشاوران اقتصادی دادگاه، محل استقرار شعب ویژه و شرایط و نحوه نظارت بر ارجاع پرونده و فعالیت آنها، ظرف سه ماه از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون، توسط معاونت حقوقی و امور مجلس قوه قضائیه و مشارکت کمیسیون حمایت قضایی و مبارزه با فساد اتاق بازرگانی تهران و در صورت لزوم سایر انجمن های تخصصی در این زمینه با تشخیص معاونت تهیه می شود.

کمیسیون حقوقی و حمایت قضائی و مقرراتی

- در ماده یک طرح اشاره شده که ۹ بند به شرح زیر به آن ماده الحاق می شود لکن هیچ اثری از ۹ بند مورد اشاره در ماده یک دیده نمی شود.

-در ماده ۱۰ بهتر است تعویق صدور حکم و تخفیف مجازات هم اضافه شود.

-در رسیدگی های کیفری نقش اصلی را دادسرا ایفاء می کند لکن در طرح هیچ اشاره ای به تشکیل دادسرای ویژه نشده است.

-در ماده ۱۵ آراء صادره در خصوص سایر مجازات های قطعی اعلام شده اند این حکم مغایر با حقوق شهروندی و حقوق بشر و اصل برخورداری عادلانه از حق دفاع و اعتراض می باشد، بهتر است اینگونه آراء قابل تجدیدنظرخواهی در شعب ویژه تجدید نظر باشند (دادگاه تجدید نظر ویژه رسیدگی به جرایم اخلال در نظام اقتصادی).

- در طرح راجع به قراردادهای تأمین و نظارت قضایی تعیین تکلیف نشده است با توجه به محدودیت های قانون آیین دادرسی کیفری به خصوص ماده ۲۳۷ بهتر است همانند بند ۹ اذن مورخ ۱۳۹۷/۵/۲۰ مقام معظم رهبری در خصوص قرار تأمین هم تعیین تکلیف شود.

- با توجه به میانگین سنوات خدمت قضایی که در بعضی از استانها شش سال و در بسیاری از استانها بین ۸ تا ۱۵ سال است و با توجه به اینکه اکثر قضات با سابقه تمایل به اشتغال در دادگاه های بدوی ندارند تأمین کادر قضایی با ۲۰ سال سابقه در اکثر استان ها غیر مقدور است فلذا باید این مدت تعدیل شود با توجه به این محدودیت ها و با توجه به اهمیت موضوع و با توجه به لزوم تشکیل دادسرا های ویژه پیشنهاد می شود فقط در تهران مجتمع قضایی ویژه رسیدگی به جرائم موضوع طرح با صلاحیت کشوری متشکل از دادسرا و دادستان و تعدادی بازپرس و شعب ویژه دادگاه و شعب تجدیدنظر ویژه رسیدگی به سایر مجازات های مذکور در ماده ۱۵ تشکیل شود.

کمیسیون حمل و نقل و لجستیک

- اگرچه در لایحه، مجازات متناسبی برای جرایم اقتصادی منظور شده، لیکن به منظور اطمینان از آنکه دستگاههای نظارتی و قوه قضائیه به تکالیف خود عمل مینمایند، شایسته است ضمن پرهیز از تبدیل مجازات به جریمه های نقدی، دستگاههای نظارتی و قوه قضائیه مکلف شوند تا در صورت اعلام وقوع جرائم اقتصادی از سوی نهادها، دستگاههای اجرایی، اشخاص، رسانه ها، و نیز شبکه های اجتماعی بدور از هرگونه رانت و فشار به موضوع رسیدگی نمایند.

- با توجه به مشخص بودن نهادها و دستگاههای تعیین قیمت و تعرفه های کالاها و خدمات مختلف، لازمست با اشخاص، اصناف، تشکلهای، و . . . که خودسرانه و غیرقانونی در فرایند تعیین یا افزایش قیمتها و تعرفه ها دخالت مینمایند، برخورد قانونمند صورت پذیرد.